

Київський університет ім. Тараса Шевченка

ВЕЛЬБІВЕЦЬ Галина Григорівна

УДК 883-3

**ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ
ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В МОЛДОВІ**

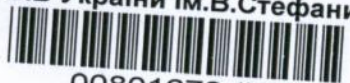
Спеціальність 10.01.02 - українська література

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата філологічних наук

Київ - 1994

АВ 29.548

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

00801678 (U)

888-5

ПРОБЛЕМИ ПІЗЬОРІСЬКОГО
ТВОРЧОГО СПЕЦИАЛІЗОВАНОГО
ІНСТИТУТУ ІМЕНІ В. СТЕФАНІКА В МОДРОВО

10.01.00 - українська мова

НАУКОВО-БІБЛІОТЕКА
ІНСТИТУТУ ІМЕНІ В. СТЕФАНІКА
НАУКОВО-БІБЛІОТЕКА

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії української літератури
Київського університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор філологічних
наук, професор
Кононенко П. П.

Офіційні опоненти: доктор філологічних
наук, професор
Бородін В. С.

кандидат філологічних
наук, доцент
Задорожна Л. М.

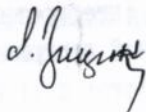
Провідна організація: Одеський університет
ім. Мечнікова.

Захист відбудеться "21" квітня 1994 р. о "14" годині на
засіданні спеціалізованої ради Д.068.18.10 при Київському
університеті імені Тараса Шевченка (252017, Київ-17, бульвар
Шевченка, 14).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Київського
університету імені Тараса Шевченка.

Автореферат розіслано "28" лютого 1994 року.

Учений секретар
спеціалізованої ради,
доктор філологічних наук, доцент

Л. В. Грищик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження

Проблеми інтерпретації творчої спадщини Т. Шевченка в Молдові привернули увагу дослідників в Україні порівняно недавно, в 60-ті роки до неї звертається С. Семчинський та М. Глинський, у 70-90-ті р. р. -М. Богайчук, О. Романець та ін.

В українському літературознавстві проблема функціонування творчості Т. Шевченка в Молдові ґрунтовно не досліджувалася, але спроби зрозуміти це явище в інонаціональних культурах і дати йому певне тлумачення знаходимо в працях О. Білецького, Г. Вервеса, В. Васовчик, М. Греська, Л. Грицик, М. Дубини, В. Житника, Л. Задорожної, Р. Зорівчак, П. Кононенка, В. Климчука, Ю. Микитенка, Л. Новиценка, Д. Наливайка, О. Пахльовської, Я. Погребенник, М. Щубравського, К. Шахової, В. Фурніки та ін. До того ж маємо дослідження, які розвивалися в центрах української діаспори. Це праці Ю. Бойка, Д. Чуба, видані Українським Вільним університетом у Мюнхені, П. Одарченка з Українського публіцистичного Інституту Чікаго, Л. Білецького, О. Колесси, О. Лотоцького з Українського наукового Інституту у Варшаві, Є. Маланюка з Канади та М. Ласло-Куцок з Румунії.

Теоретичні аспекти проблеми інтерпретації літературних творів у цілому знайшли розвиток у працях українських літературознавців: І. Айзенштока, О. Верходуба, Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, М. Зерова, М. Ігнатенка, А. Кримського, О. Котляревського, О. Потебні, В. Смілянської, Г. Сивоконя, І. Стешенка, С. Смаль-Стоцького, А. Товкачевського, І. Франка, П. Филиповича, М. Євшана, С. Єфремова.

Це стосується і літературно-критичних інтерпретацій творчості Т. Шевченка в Молдові, що допомагає здійснити аналіз з точки зору українського літературознавства та простежити за розвитком шевченкознавчих поглядів у інонаціональній культурі, які здебільшого належали до так званої письменницької критики, що не визначається чіткою системою доказів і заснована на довірі читача (О. Букова, Л. Барського, І. Георгіце, П. Дарієнка, А. Лупана), або ж до інтерпретацій-лозунгів, які підпорядковуються певній ідеологічній доктрині (Б. Лазеряну, Л. Ларіонова, О. Тамаріна).

Науково-публіцистичні інтерпретації характеризуються об'єктивністю (К. Доброджяну-Гері, Ш. Петіке, М. Костенка, М. Богайчука, Г. Батизату, К. Поповича, С. Пинзару, С. Чиботару).

Більшість із них засвідчують неординарні підходи до творчості Т. Шевченка в Україні. Вони збагачують шевченкознавство в цілому та розширюють межі аналізу інтерпретацій поезії Т. Шевченка в інонаціональній культурі.

Проблеми інтерпретації спадщини Т. Шевченка в Молдові українське шевченкознавство майже не досліджувало, зібрано фактичний матеріал лише в загальних рисах, хоча вивчення крізь призму осмислення особистості митця та його інтерпретаторів в інонаціональному середовищі становить безсумнівний інтерес.

Це стало можливим, коли одним з важливих напрямків української літературної науки стало вивчення критики як спеціальної філологічної дисципліни в поєднанні з філософсько-герменевтичними засадами трактування літературних творів.

Зауважимо, що сьогодні повертаються з небуття шевченкознавчі праці 20-30-х років: Д. Багалія, О. Багрія, Л. Білецького, Д. Дорошенка, М. Зерова, П. Зайцева, Г. Костельника, В. Коряка, Б. Лепкого, О. Наронського, О. Новицького, М. Плевака, А. Річицького, П. Филиповича, С. Фремова та ін.

Звернення до проблеми інтерпретації і поєднання її з компаративно-історичним аспектом літературознавства Молдови відкриває нову сторінку цієї науки в Україні, оскільки привертає увагу до проблем життєздатності творчості Т. Шевченка в сучасну епоху, окреслює тематичні, образні, ідейні підходи в інонаціональному середовищі, відтворює дійсну модель взаємин у системі: творча людина - суспільство - знак національної творчості Шевченка на світовій площині культури.

У зв'язку з цим важливим є розкриття двох планів культури: так званої "штучної" і національних джерел, які не співпадають з попередніми і мають своє русло розвитку.

Отже, виникає потреба розглядати два взаємопов'язаних аспекти:

перший аспект - проблема компаративних літературних зв'язків України та Молдови взагалі, яка власне й зумовлює проблему шевченкознавства, визначає значення її в історії літератури;

другий аспект - це історична традиція інтерпретації літературних творів у літературознавстві України, експлікація світової історії герменевтики як теорії трактування, що визначає можливість аналізу літературно-критичних інтерпретацій творчої спадщини Т. Шевченка в інонаціональній культурі з точки зору літератури, яку сприймають.

Таким чином, актуальність дослідження визначається необхідністю осмислення історії румуно-молдавського шевченкознавства в цілому, систематизації з урахуванням етапів розвитку шевченкознавства.

Актуальним є дослідження зібраних і опрацьованих матеріалів, де простежуються художні, традиційні, ідеологічні, політичні аспекти як підтвердження життєздатності творчості Т. Шевченка в інонаціональній культурі.

Крім усього іншого, цим самим вписуємо в історію шевченкознавства як світової дисципліни нові імена періоду панування авторитарної системи, яка відійшла в минуле, і сьогодні, коли Молдова переживає новий історичний період, а шевченкознавство розпочинає наступний етап свого розвитку. Актуальність роботи визначається тим наявним науковим творчим потенціалом, який не був достатньою мірою вивчений, оскільки сама проблема інтерпретацій не ставилась окремо в літературознавчих дослідженнях як в Україні, так і в Молдові.

Семіотичний метод аналізу літературних інтерпретацій, створених в умовах певного схематичного методу трактування, можливий лише в результаті осмислення концепції людини в різних аспектах: історії, філософії, психології, теорії інформації, медицини, мистецтва, літератури, релігії.

Зауважимо, що шевченкознавство Молдови ривалося до ХХ ст. у різних державах (спочатку - під турецьким підданством, а інша в Російській імперії, потім - створення королівства Румунії. На початку ХХ ст. - це МАРСР на території України із столицями Балта і Тираспіль, а потім у 1940 році, після приєднання лівобережжя Дністра, перетворення її в республіку Молдавія із столицею Кишинів).

Спільність багатовікового історичного розвитку молдаван та румунів, спільність мови зумовили той факт, що значна частина

літературної спадщини є їхнім спільним надбанням.

Незважаючи на близьке сусідство з Україною, сприйняття творчості Т. Шевченка відбувалося досить уповільнено. Це пояснюється, зокрема, феноменальною своєрідністю Шевченкової поезії, відсутністю обізнаності румуно-молдаван з українською мовою, забороною в царській Росії.

Беремо за основу назву народу (молдавани), котру вживали в період 40-90-х років ХХ століття.

Ступінь наукового опрацювання проблеми

Творчість Т. Шевченка, яка бере початок з глибокої душі поета і кореня традицій українського народу, де поєдналися в літературі підходи до перекладу як зусилля до відновлення духовної культури, засоби самопізнання нації та постійний інтерес до надбань інших культур, виявилася цілком прийнятною для літератури Молдови.

Поезія Т. Шевченка увійшла в інонаціональну літературу взаємодіючими ланками: передача усною традицією поколінь, переклади, поетична шевченкіана, літературознавче її осмислення та публіцистичні інтерпретації.

Аналіз сучасної літератури з теми дослідження показує, що шевченкознавство має вже свою столітню історію. Ознайомлення із спадщиною поета за межами України почалося ще за життя Т. Шевченка і згодом набуло там систематичного трактування із покоління в покоління.

Ще в ХІХ столітті до Т. Шевченка приходять всеросійське визнання (виступи Є. Гребінки, О. Герцена, М. Добролюбова, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Костомарова, П. Куліша, М. Некрасова).

У 70-80-х роках статті та нариси про творчість Т. Шевченка з'являються у пресі Західної Європи. Хоча згадки про творчість поета носили епізодичний характер, але найзначніші з них змогли створити "інформаційний код", з якого довгий час черпалися відомості про самотню поезію Т. Шевченка. Це статті Н. Францоа з Австрії, Е. Дюрана з Франції, В. Морфіла з Англії, К. Доброджану-Гері з Румунії.

Зауважимо, що виходу творчості Т. Шевченка на європейську арену сприяли українські письменники, вчені, політичні діячі, насамперед Ф. Вовк, М. Драгоманов, С. Подолинський, І. Франко.

Зокрема, переклади Т. Шевченка на німецьку мову І. Франком друкувалися у часописі "Ukrainische Rundschau"- органі української посольської репрезентації в австрійському парламенті у Відні, який інформував Західно-Європейський світ про Україну й становище українського народу на всіх українських землях: як в Австро-Угорщині, так і в Росії, Польщі та Румунії.

Отже, процес осмислення та інтерпретації творчості Т. Шевченка має свої етапи, які позначаються відчутним впливом українського шевченкознавства. Відповідним чином вони відбиваються на тлі румуно-молдавського шевченкознавства.

Цікаві дослідження з історії румуно-молдавських шевченкознавчих студій Д. Апетрі, Н. Богайчука, Г. Батезату, К. Поповича, О. Романця, С. Семчинського, С. Чиботару та ін. - вони ставлять перед нами не одну наукову проблему. Зокрема, особливості сприйняття відображені в літературно-критичних інтерпретаціях та перекладах творчості Шевченка, які були систематизовані в Румунії та Молдові. Першу спробу збирання матеріалів про поширення творів Шевченка в Румунії зробив Г. Попп у статті "Шевченко в румунській мові", яка була надрукована у XV томі видання "Шевченко в чужих мовах" (Варшава - Львів, 1938). В українському шевченкознавстві проблему "Шевченко і Румуно-Молдова" висвітлила О. Євніна в праці "Дожовтнева та радянська література за рубежами СРСР" (К., 1956). Вона дала стислий аналіз румуно-молдавської шевченкіани за період 1894-1954 р.р. Багато публікацій з'явилося у 1961 та 1964 р.р. під час відзначення 150-річчя з дня народження українського поета. У збірнику "Тарас Шевченко" була вміщена стаття О. Семчинського "К. Доброджану-Геря - популяризатор творчості Т. Шевченка в Румунії" (К., 1961). На десятій науковій шевченківській конференції Й. Вартичан та А. Додул виступили з доповіддю "Шевченко в молдавській літературі" (К., 1962). Матеріали для розглядуваної теми знаходимо в збірниках "Світова велич Шевченка" (К., 1964), "Всенародна шана" (К., 1967), "Т. Г. Шевченко. Бібліографія ювілейної шевченкіани 1960-1964 років" (К., 1968). У журналі "Слов'янське літературознавство і фольклористика" (вип. 2, 1966.) була вміщена стаття Н. Глинського "Молдавська Шевченкіана". Для молдавських дослідників став у пригоді бібліографічний довідник П. Савки, І. Киделя "Молдово-румыно-руско-укра-

инские литературные связи" (Кишинів, 1972). Молдавський дослідник К. Попович у книжці "Страницы литературного братства" (Кишинів, 1972.) в статті "Шевченко в Молдавии в дооктябрьский период" накреслив основні напрямки всебічного дослідження проблеми "Шевченко в Молдові". В ній стисло відзначена багатоаспектність осмислення і освоєння творчості Т. Шевченка в кінці ХІХ ст. Особливого значення надається тій реальності, що у творах Т. Шевченка знайшли своє втілення образи історичних особистостей спільної боротьби українського та румуно-молдавського народу проти турецьких, польських завоювників (І. Свиговського (1574), походи І. Підкови (1577), С. Наливайка (1594-1595), рухи гайдуків та опришків.

Відомі праці сектору взаємозв'язків літератури Молдови із зарубіжними літературами, керівником якого був К. Попович ("Очерки молдавско-русско-украинских литературных связей" (Кишинів, 1978), "Молдавско-русско-украинские литературные связи второй половины ХІХ века" (Кишинів, 1979).

Найновіша публікація з цієї теми вийшла у збірнику "Шевченко і світ" (К., 1989), підготована дослідником із Чернівців О. Романцем і мала назву "Шевченко в Румунії".

Отже, проблема "Шевченко в Молдові" теоретично входить в історію компаративного літературознавства. Зауважимо, що взаємобмін з культурами інших народів - це центральна тема кожної національної літератури.

"Інтерпретація" як поняття стала найбільш уживаною в літературознавстві нашого часу. Незважаючи на формальні визначення статусу інтерпретації, її зміст трактується з різних позицій. Основна проблема дослідження полягає в тому, щоб співставити різні точки зору на це поняття і з'ясувати свою позицію. Матеріалом для цього послужили інтерпретації творчої спадщини Т. Шевченка з книг "Релаций литераре молдо-русо-украинене" (Кишинзу, 1962), "Студий де лимбэ литерарэ молдовеняскэ" (Кишинзу, 1960), Буков Е. "Версурь алесе" (Кишинзу, 1961.), а також естетичні статті у пресі Д. Апетрі, З. Арборе-Раллі, І. Георгіце, Д. Ветрова, К. Доброджяну-Гері, В. Бадіу, Л. Барського, Г. Богача, Н. Богайчука, О. Букова, М. Костенка, Ш. Петіке, К. Поповича, С. Пинзару, В. Філіпа, С. Чиботару та ін.

Метою роботи є: аналіз існуючих шевченкознавчих традицій (уроків) в Україні й Молдові; визначення закономірностей та специфіки, своєрідності сприйняття й інтерпретації поезії Т. Шевченка в Молдові; окреслення засад та перспектив молдавського шевченкознавства на сучасному етапі.

Процес інтерпретації має зв'язок із порівняльним літературознавством, обумовлений специфікою літературної критики, причетністю до особливостей публіцистичного стилю.

Приймаємо за основу, що інтерпретація є результатом сприйняття, але визначається цілями, які носять характер суб'єктивного і об'єктивного плану.

Формуючись на ґрунті об'єктивних тенденцій розвитку суспільства як певний тип творчості на підставі особистісного ціннісного ставлення людини до світу, а звідси і до мікросвіту літературних творів, літературно-критична інтерпретація створює "інформаційне поле", виражає аксіологічні наголоси часу.

Таким чином, у порівняльному літературознавстві на основі творчості Т. Шевченка стає можливим аналіз рецептологічних зв'язків, які лежать не на поверхні літературної комунікації, а у сфері самосвідомості людини і самопізнання літератури.

Це дає можливість розглядати літературно-пізнавальні процеси під кутом зору спілкування і самосвідомості людини, що дозволяє аналізувати пізнання як інтерпретаційний текст. Шевченкознавство безпосередньо причетне до розбудови свідомості і самопізнання в системі світової літератури, зокрема Молдови.

Ставиться мета: знайти точки перетину суспільного і естетичного аспектів шевченкознавства.

Виходячи з поставленої мети, в роботі намічено ряд конкретних завдань:

- розкрити передумови румуно-молдавського шевченкознавства;
- розглянути традиційні, суспільні трансформації, осмислення, переосмислення на основі індивідуальних підходів інтерпретаторів;
- дослідити теоретичний аспект інтерпретації літературних творів Т. Шевченка на основі досягнень української науки, зважаючи на багатолітню історію світової герменевтики як трактування і тлумачення;

- проаналізувати семіотичними методами інформаційні, особистісні та науково-літературні інтерпретації, які чітко простежуються у пресі кінця 50-х-початку 60-х років;
- враховувати те, що інтерпретації творчої спадщини Т. Шевченка в Молдові - тексти, а сприйняття - це інтерпретація інтенцій того, хто пише. Поняття інтенціональності характеризується спрямованістю свідомості до пізнання, експлікації як розкривання змісту буття. В загальних рисах інтенціональність - це осмислення;
- розкрити проблему літературних текстів Т. Шевченка як цілісну одиницю і механізм, що породжує зміст.

По-перше, інтерпретації - це варіанти дискурсивної практики, яка має в своїй основі глибинні семантичні перетворення та відтворення форми ідеологічних систем.

По-друге - літературний текст Т. Шевченка має властивості дискурсивної прониклості і тематичної єдності.

По-третє - літературний текст інтерпретується з допомогою інших текстів, які мають між собою інтертекстуальні відношення.

- показати, що літературний текст незалежний від дискурсивної практики. Це дозволяє його інтерпретувати при кожному включенні в інтертекст. Разом з тим, літературний текст Т. Шевченка, та інтерпретації створюють своєрідний корпус текстів які можна проаналізувати методами літературознавчої стилістики.

Передовсім, як і лінгвіністична стилістика, літературознавча базується на загальних поняттях. До цих понять належать: мова як первинна семіотична система і літературна мова як вторинна, код, сигнал, декодування, текст, контекст, прагматика, синтактика, семантика; у світлі цього необхідно простежити, як національна українська мова творить код як систему знаків і правил для передачі інформації. Мова літератури на основі національної мови утворює вторинний код, який має свої специфічні особливості;

- окреслити розуміння як каналу зв'язку інонаціонального середовища, де проходить сприйняття інформації. В даному випадку літературні тексти Т. Шевченка трансформуються в іно-

національне середовище Молдови і піддаються декодуванню (І. Арнольд) на основі румунської літературної мови, специфічних письмемницьких кодів, які творяться при сприйнятті оригінальної творчості Т. Шевченка. Важливе значення набуває поняття контексту (Н. Амосова), що визначається особливостями середовища, часу, куди потрапляє текст і де реалізується його сприйняття. Мається на увазі ситуативний контекст, де проходить комунікативний процес. В різних ситуативних умовах спілкування висловлювання може мати різний і навіть протилежний зміст.

Тобто, соціально-історичний контекст є своєрідним каналом зв'язку, бо зміни цього контексту ведуть до зміни інтерпретації змісту літературних творів Т. Шевченка;

- в'яснити синтактику у семіотиці, яка виражається структурою тексту. Семантичну сферу інтерпретації як інтенції, які виражаються в них. Прагматику, що описується через її вплив на свідомість інтерпретатора творчості Т. Шевченка;
- розглядати сприйняття в двох аспектах: перший із них покликаний відповісти на запитання про те, чому сприйнято, інтерпретовано та оцінено саме так, а не інакше, що обумовило саме таке сприйняття. Другий аспект допоможе за участю семіотичного аналізу встановити, як саме була сприйнята творчість Т. Шевченка, що стало найбільш значимим для літературного процесу Молдови, причини такої значимості; умови, які спричинили таке трактування;
- знайти точки перетину суспільного і естетичного аспектів розвитку літератури, означити конкретно-історичне і загальнопоетичне значення критичних інтерпретацій творчості Т. Шевченка.

Об'єкт і матеріал дослідження обумовлений специфікою завдань і особливостями дослідження означеної проблеми на етапах румун-молдавського шевченкознавства.

Багатий матеріал для виявлення особливостей сприйняття, підходів до вирішення проблеми інтерпретації творчої спадщини Т. Шевченка в Молдові-переклади поезії Т. Шевченка румунською мовою, літературно-критичні інтерпретації у пресі, поезії молдавських поетів, присвячені Т. Шевченку, рецензії та переклади,

наукові дослідження з історії шевченкознавства.

Досліджуваний процес не можна обмежувати хронологічними рамками історії румуно-молдавського народу чи періодами літературного процесу, хоча кожен з них породжував нові підходи до творчості Т.Шевченка в Молдавії. Мається на увазі середина ХІХ століття - роки революційного піднесення в Європі, зокрема в Румунії, творення багаточисельних партій, визначення серед них соціалістично-демократичних течій, період революції в Російській імперії.

Література обирає ліричні і романтичні начала, демократичні та народницькі позиції. Пізніше витвориться схема вульгаризації гуманістичної естетики, перетворення літератури із виду мистецтва в одну із форм ідеології.

Разом з тим шевченкознавство розвивається у системі компаративних відношень літератури України та Молдови і тільки відносно причетне до румуно-молдавського літературного процесу та до суспільних історичних періодів. Творчість Т.Шевченка - самостійне літературне явище в іонаціональній культурі, яке має національні корені і свій знак на світовій площині культури.

Особистісні літературні інтерпретації свідчать про поезію Т.Шевченка з точки зору неординарності погляду одного поета на творчість іншого. Саме це найбільш значиме і чітко виділяється у схемі: поезія Т.Шевченка - сучасність - іонаціональна культура - молода людина, яка стоїть перед вибором свого життєвого шляху. Маються на увазі статті у газетах та журналах Молдови кінця 50-х -початку 60-х років О.Букова, Л.Барського, П.Дарієнка, А.Лупана, В.Філіпа.

Крім того, необхідним видалося звертання до історії компаративних досліджень та теоретичних аспектів світової інтерпретаційної практики, дослідження румуно-молдавського шевченкознавства з урахуванням розвитку теорії шевченкознавства в Україні.

Характер поставлених завдань визначив методику дослідження. Найбільш повно висвітлює суть проблеми історико-культурний принцип аналізу, підхід до творчості Т.Шевченка як до самостійного літературного явища, куди, - як у систему, входять поезії Т.Шевченка, його особистість як поета, інтерпретаційна атмосфера в

різні періоди трансформації в інонаціональній культурі.

Таким чином, в роботі використані принципи системного підходу, враховані порівняльно-типологічні аспекти літератур України та Молдови в цілому, з виходом на шевченкознавчі проблеми з точки зору рецептологічних підходів. Багатоманітний теоретичний і фактичний матеріал дозволяє використовувати порівняльно-генетичні можливості аналізу, а також історико-типологічні. Основу аналізу літературно-критичних інтерпретацій становить семіотичний аналіз.

Система вибіркового аналізу дала можливість застосовувати традиційні та інтуїтивні, інтерпретаційні та семіотичні підходи до шевченкознавчих фактів і явищ.

Методологічною основою дисертації є історико-літературний принцип, який склався у теоретико-літературних концепціях видатних представників науково-естетичної думки ХХ століття, а також праці з методології літературознавства і загальних проблем історії та теорії літератури.

Наукове літературознавство України та Молдови створило теоретико-методологічний фундамент порівняльних досліджень, котрі мають значення і для даної роботи. Так. О.Котляревський (порівняльно-мітологічна теорія), М. Драгоманов (порівняльноісторична), О.Веселовський (учень О.Котляревського) знаменує теорію порівняння літературних форм (ознака, форма, стиль). Витворилася в українському літературознавстві мітологічна школа (М.Максимович, М.Костомаров, Н.Сумцов, І.Свенціцький, О.Колесса, Я.Гординський, П.Филипович, Л.Білецький), ідейно-соціологічна (Н.Сумцов, В.Гнатюк, В.Шурат, М.Дашкевич, Ф.Вовк, І.Франко).

Сформувалися напрямки: еволюційний (М.Дашкевич, М.Драгоманов, І.Франко, В.Перетць, Ф.Колесса, М.Грушевський), психологічний (І.Франко, О.Потебня), філологічний (І.Франко), школа академіка Пертца (І.Огієнко, М.Гудзій, Л.Білецький). Праці провідних учених з компаративних досліджень А.Кримського та М.Грушевського складають золотий фонд українського літературознавства.

Визначення змістового компоненту праць наведених дослідників дало змогу побачити високий рівень компаративних досліджень, що розвивалися в Україні, багатоманітність неординарних підходів до літературної творчості.

Історична ретроспектива молдавської компаративістики показує неперервність традицій румунської культури. В цілому в літературному процесі Молдови помітне співвідношення відродження національної свідомості і початку боротьби за незалежність, що підготувало революцію 1848 року та проголошення державності у 1877 році. Важливим є етап "літератури 48-го", що має назву "пашоптизм" - заклик до європеїзації культури, повернення до національних традицій.

Разом із пробудженням національної свідомості виникає румунська літературна критика. Румунський учений О. Діма написав історію компаративних досліджень і виділив особливості. Передовсім, територіальне перебування у Південносхідному ареалі у зв'язку з історичними умовами спрямувало порівняльні аналізи в бік західноєвропейських країн. Зважаючи на те, що на румунській землі у давні та й у новітні часи "цінності перемішувалися в загальнокультурному конгломераті", порівняльне літературознавство відповідно розвивалося як "порівняльна філософія - або порівняльне суспільствознавство".

Слов'янські літератури досліджувалися мало. Разом з тим окремі праці становлять незвичайну цінність. Наприклад, порівняльні студії з українського фольклору Г. Асаки (1788-1869), наукові статті про Г. Сковороду О. Хашдеу (Гиждеу) (1811-1872), праці Б. П. Хашдеу (1836-1907).

Компаративні дослідження української літератури періодично відображалися в окремих статтях. Серед видатних дослідників румуно-молдово-слов'янських взаємообмінів відомі імена І. Бербулеску, С. Драгомира, П. Сирку, А. Яцимирського. У 40-х роках ХХ століття значний внесок у справу порівняльного літературознавства зробила Е. М. Двойченко-Маркова.

На початку ХХ ст. відзначалися статті П. Бузука, С. Лехтіцера, та С. Склярєнка.

З 30-х років ХХ ст. у компаративістиці переважали дослідження контактних зв'язків та типологічних аналогій.

Комплекс теоретичних праць Інституту Світової літератури визначає головні принципи дослідження літературних зв'язків. Це праці І. Неупокоевої, Н. Конрада, В. Жирмунського, Н. Пруцкова, А. Бушмина, М. Олексієва та ін. Естонське компаративне літерату-

роззнавство відзначене неординарними працями К. Басселя, який зробив класифікацію літературної спільності: зональну та регіональну.

Загалом компаративні дослідження Молдови мали основи, які дозволяли виділяти літературні запозичення, образні запозичення типологічного характеру з допомогою історичних передумов, умови зародження подібних явищ у різних народів. Досліджувалися питання історії ознайомлення однієї літератури з іншою.

В роботі простежуємо компаративні дослідження від перекладів канонічних текстів, пошуків "мандрівних сюжетів" у національних літературах, описових контактних зв'язків літератур, типологічних сходжень і на цій основі робимо висновок, що на сьогоднішньому етапі розвитку літературознавства можливі для пізнання рецептологічні зв'язки у світовому діалозі, які лежать не на поверхні літературної комунікації, а у сфері самосвідомості людини і самопізнання літератури.

Зокрема, що у західноєвропейському літературознавстві питання рецептологічних досліджень піднімалися у працях І. Барта, І. Левіта та ін. Існує ряд шкіл із теорії рецепції: констанська школа (Г. Яусс, В. Ізер), феноменологічна школа у Польщі (Р. Маркевич, М. Главинський), берлінська школа комунікації Л. Наумана, словацька школа семіотики (А. Попович, М. Міка), празький лінгвіністичний гурток, де працювали літературознавці (Я. Мукаржєвський, В. Матезіус), швейцарська школа інтерпретації (Є. Штайгер).

У дисертації широко використані праці провідних учених, які стосуються семіотичних концепцій: стилістичний аналіз М. Риффатера, декодування І. Арнольд, метод метаописів Р. Барта, концепція незмінності літературного образу О. Потебні.

Цілком очевидно, що для вивчення етапів шевченкознавства в Молдові треба підходити з чітким уявленням про їхні основні історичні зв'язки, через те була задіяна широка історична література з питань взаємозв'язків, та, що стосується національної історії України та Молдови. Філософсько-герменевтична теорія трактування літературних творів спонукала до погляду на площину світових теорій, до наукового осмислення своєрідності інтерпретацій творчості Т. Шевченка в Молдові.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що аналізуються національні поетичні тексти Т. Шевченка з точки зору значення їх для світового діалогу літератур, зокрема української та молдавської, встановлення суспільно-естетичних чинників, які сприяли до інтерпретацій творчості Т. Шевченка в Молдові. Робиться спроба показати витoki осмислення поетичної спадщини в інонаціональному середовищі.

Новим підходом є показати специфіку літературно-критичної інтерпретації у контексті таких актуальних проблем, як компаративістика, теорія інтерпретації, специфіка літературної критики, її функції у суспільстві та літературному процесі.

Вивчення специфіки літературно-критичної інтерпретації в шевченкознавстві показує суб'єктивні і об'єктивні фактори які впливають на зміст тексту, дають можливість визначити критерії цінності критичного судження із врахуванням цілей і завдань. Отже, методика дослідження критичної інтерпретації вимагає обґрунтування логіки і процесу критичної інтерпретації.

У зв'язку з цим, новизна помітна в теоретичному аспекті у постановці самої проблеми літературно-критичної інтерпретації творчості Т. Шевченка в Молдові, яка не була раніше предметом самостійного вивчення.

У конкретному періоді кінця 50-х - початку 60-х років ХХ століття, де беруться для аналізу особистісні літературні інтерпретації, інформаційні та наукові, враховуються тенденції, що зародились ще в давній літературі, як осмислення зв'язку людини з її духовним світом, територіальними та суспільними умовами, з рівнем розвитку та можливостями кожного до підключення розуміння шедеврів словесного мистецтва, зокрема творів Т. Шевченка.

Новим є підхід до літературних явищ на рівні розмежування суспільних завдань культури і національних.

Практична значимість роботи визначається запропонованим історико-культурним підходом до вивчення шевченкознавства, дослідженням літературно-критичної інтерпретації семіотичними методами, що дає можливість нового прочитання класичної творчості Т. Шевченка та осмислення історії шевченкознавства на світовій площині культури з точки зору українського літерату-

роззнавства.

Матеріал даного дослідження може бути використаний у вирішенні проблем співвідношення суспільних завдань літературних та естетичних.

Осмислення складного процесу румуно-молдавського шевченкознавства розширить коло традиційних проблем українського шевченкознавства, поглибить вивчення історії української літератури та її сприйняття за межами України.

Апробація роботи

Дисертація обговорена і схвалена на засіданні кафедри історії української літератури Київського університету ім. Т. Шевченка. Основні положення покладені в основу доповідей на наукових конференціях (Київський університет, 1989, 1990, 1992), (Кишинівський університет, 1988, 1989). По темі дисертації опубліковано дві статті.

Структура роботи.

Робота складається із вступу, трьох розділів і висновків.

ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовується вибір теми дослідження, її актуальність і ступінь новизни, мета і завдання роботи, теоретико-методологічна основа, теоретичне і практичне значення, апробація і структура.

У першому розділі - "Румуно - молдавське шевченкознавство: проблеми розвитку та історія" - основне місце відводиться визначенню специфіки сприйняття творчості Т. Шевченка в Молдові.

Критерії сприйняття його творчості мають лейтмотив думки, згідно з якою людина, розвиваючись, проходить складний шлях особистісного становлення.

Історія сприйняття показує об'єктування творчості Т. Шевченка на світовій площині культури, зокрема в Молдові; проблема сприйняття має в своїй основі філософську підтему духу. Системи пізнання (Я. Коменського, Г. Сковороди, К. Поппера) відображають результати пізнання в третьому об'єктивному плані сутності. Цей план називаємо світовою площиною культури.

Вводимо поняття "сусідства" національних літератур на площині світової культури. Розглядаємо "сусідство" як філософське розуміння його значення в житті суспільства, що дає можливість

зробити висновки складності процесу взаєморозуміння національних літератур.

Саме сприйняття на рівні віри простежується в українців-переселенців у другій половині XIX століття, які заповнили Бессарабію. Подаємо історичну картину періоду, визначаємо, що Т. Шевченка сприймали як пророка. Вимальовується схема: пророк-поет-читацьке сприйняття творчості. Хто такий пророк? Його таємничий образ намагалися інтерпретувати в світовій культурі художники, поети, композитори. До того ж у Т. Шевченка є вірш "Пророк". Підсумком дослідження цього ракурсу стає можливість глибинного проникнення у витoki творчості Т. Шевченка: міфологію, фольклор, християнство, "Історію Русів", літературну традицію, вплив на духовну розбудову поета Кирило-Мефодієвського братства. Всі ці смислові чинники є вираженням поезії Т. Шевченка, що творить свого читача.

Тим самим бачимо, що поезія Т. Шевченка для українців-переселенців - це віра як довіра істині, яка допоможе і врятує, що творить символ і магичну силу книжки "Кобзаря".

Біблійна мудрість Т. Шевченка поєдналася з життєвою, і це дало підстави для творення ікони. Т. Шевченко одним з перших у європейській літературі показав правду еміграційних процесів, відобразив у своїй творчості життя найближчих сусідів України - румуно-молдаван.

Ще один ракурс сприйняття був на рівні преси як відбиток суспільних проблем і завдань Бессарабії в період залежності від Російської імперії.

Простежуємо ювілейні роки 1911 та 1914, які стали знаменними, бо святкування було заборонено царським урядом і викликало хвилю протестів. Інтерпретації цього часу відбивають різні ідеологічні платформи інтерпретаторів, їхні погляди та завдання політичних угруповань (А. Ларіонов, С. Коханський, О. Тamarin, П. Медведєв).

У зв'язку з тим, що сьогоднішня територія Молдови частково входила до Румунії, а історія культури майже спільна, то розглядаємо критерії шевченкознавства цього періоду на площині румунської літератури.

В цей час Бухарест став центром демократичних рухів Європи.

Сюди після російсько - турецької війни (1877-1878) і здобуття незалежності емігрували народники з Росії, України, Бессарабії та усіх сусідніх країн, де ще були диктаторські режими.

Склалася ситуація, коли в Румунії в книжкових магазинах продавали різними мовами літературу, яка була заборонена, зокрема, в Росії. Зрозуміло, що були покупці. Відомо, що тут знаходились в еміграції З. Арборе-Раллі, К. Доброджану-Геря, К. Зубку-Кодряну, котрі підтримували контакти з М. Драгомановим, М. Павликом, С. Подолінським, І. Франком. Вони переправляли на Україну твори Т. Шевченка, надруковані в Женеві та Парижі.

Перша публікація належить перу К. Доброджану-Гері. У 1894 році вийшли статті "Митці-громадяни" та "Тарас Шевченко" у журналі "Conteporanul".

Подаємо особливості політичних та естетичних течій, переплетіння їх значень та завдань. Надалі сприйняття розподіляється на рівень віри селянства, створення "демократичного ідола" соціалістичних партій, літературознавче осмислення у ключі народницьких ідей пропонує Б. Лазеряну (1881-1937), З. Арборе-Раллі (1848-1931).

Разом з тим з'являється філологічне осмислення у статті Ш. Петіке "Національний момент у мистецтві" (1890).

Основні критерії сприйняття визначаємо на основі теорії компаративних зв'язків румунського дослідника О. Діми (1972), який до змісту міжнародних літературних зв'язків відносить теми, ідеї, почуття, образи, стилі.

Щодо тематології, то простежуємо теми: "жертви в ім'я народу", витоки її в світовій літературі та румуно-молдавській, "пригноблених народів", а саме селянство і шлях до щасливого життя. Щодо ідей, то відмічено, що інтерпретатори взяли до уваги моральні ідеї, сутність яких у мужності захисника знедолених, несправедливості до нього з боку царизму. Простежуємо трансформацію образної системи Т. Шевченка інтерпретаторами Молдови.

Сприйняття творчості Т. Шевченка кінця ХХ ст. в Молдові має свої специфічні критерії:

перший із них - популяризація творів Т. Шевченка в Бессарабії переселенцями з України, громадськими діячами;

другий критерій - історичні передумови, які вплинули на

сприйняття румуно-молдэван (колоніальна залежність, російсько-турецька війна, національна незалежність Румунії, демократичні європейські рухи, соціалістичний рух в Україні).

XX століття має свої історичні особливості (правобережна Молдова у складі Румунії, а Молдавська АРСР знаходиться (20- 30 р.р.) у складі Української РСР).

Сприйняття в Румунії відзначається неперервністю національних культурних традицій. Про це свідчить ґрунтовна філологічна стаття Н. Костенка (1913-1970) в журналі "Viata Basarabiei". Молдавська АРСР розпочинає штучне творення радянської культури. Спадщину Т. Шевченка підкоректовують до "актуальних питань соціалістичної дійсності" і видають значним тиражем румунською мовою поряд з творами Пушкіна, Горького, Некрасова, Фурманова та багатьох інших російських письменників. Ювілей Т. Шевченка у 1939 році став апофеозом "перемоги соціалізму" і знаменував серію статей прилаштування творчості Т. Шевченка "до злочи дня".

Наступний період кінця 50-х-початку 60-х років відзначений відродженням національних традицій в літературі і пошуком хуждожньої правди.

Паралельно до цього триумфально розвивається "штучна" література, яка намагається повністю затінити національні вияви. Надалі в роки застою люди "осіяні словом Т. Шевченка", продовжували досліджувати його творчість (К. Попович), аналізували переклади на румунську мову і закликали до глибокого розуміння текстів-шедеврів, до бережливого ставлення до цього національного та світового скарбу (Д. Апетрі), робили переклади "Кобзаря", які стали справою всього життя (І. Георгіце).

третій критерій - позиція, яку займає літератор стосовно поетичної творчості Т. Шевченка як українського поета чи українського політичного борця;

четвертий критерій - це система автор - герой - читач. Формування читача самим автором, простеження сприйняття на основі умов висловлювання.

У контексті роботи простежуємо етапи розвитку румуно-молдавського шевченкознавства.

Перший - після виходу в світ поезії Т. Шевченка під назвою "Кобзар" (1840) і відгуків семи-періодичних органів Санкт-Петербур-

бурга на це літературне явище.

Другий - всенародне оголошення маніфесту про скасування кріпосного права царем Олександром II у 1861 році і похорони Т. Шевченка. Царський маніфест і його схвалення й заперечення лібералами та демократами виразно виявились в некрологах Т. Шевченка. Поруч із сумною звісткою для всієї царської Росії йшли політичні заклики, висувалися партійні доктрини.

Третій етап шевченкознавства проходить на фоні зростання національних організацій, зародження нових політичних рухів та партій. Початок шевченкознавчих публікацій в Румунії знаменують статті К. Доброджану-Гері про Т. Шевченка (1894). З боку румунського літературознавства стаття Ш. Петіке (1896).

Четвертий етап - напередодні 100-річного ювілею з дня народження Т. Шевченка (1914). Заборона святкування і хвиля протестів.

П'ятий - етап ювілейних святкувань 125-річчя з дня народження Т. Шевченка у 1939 році. Підкоректування на "злобу дня".

Шостий - етап 150-річчя з дня народження Т. Шевченка у 1964 році як всенародне визнання творчості Т. Шевченка.

Сьомий - етап суспільного застою, але разом з тим у шевченкознавстві простежується вихід на індивідуальний підхід до творчості Т. Шевченка як життєву необхідність.

Восьмий - етап національного пробудження, творення самостійного державного життя Молдови розпочинається з 1985 року.

ІІ - Р О З Д І Л

У другому розділі - "Літературно-критична інтерпретація творчої спадщини Т. Шевченка в Молдові: основні поняття і проблеми" - розглядається теорія літературно - критичної інтерпретації як герменевтики.

Витоки науки герменевтики виходять із александрійської та антиохійської школи: історичне та символіко-алегоричне трактування творів культури, зокрема і літератури. Теорії епохи Відродження: І. Хладеніус, Ф. Аст, теорії німецького романтизму Ф. Шлегеля та Ф. Шлеєрмахера, який винайшов герменевтичне коло. В. Дільтей поставив питання про художній текст як про мікросвіт людини. Е. Гуссерль визначає необхідність суспільнозначимого пізнання літературних творів, М. Хайдеггер перетворює герменевтику з методології тлумачення в його антологію. Х. Гадамер заперечує

чує герменевтичну теорію в деяких аспектах і на основі акумуляції всієї історії герменевтики та її значимих і малозначимих теорій створює герменевтику не трактування, а тлумачення в онтологічних аспектах.

Простежуємо національну традицію в українському теоретичному літературознавстві. Розпочинаючи із Києво-Могилянської академії, де були видані поетики Ф. Прокоповича, М. Смотрицького, Ф. Довгалевського, П. Конюскевича, Г. Кониського, теоретична думка розвивається, і ми маємо праці О. Котляревського (мітологічна методологія), М. Драгоманова (історико-порівняльна методологія), інтерпретаційна теорія І. Франка, О. Потебні як засновника семантично-психологічної інтерпретаційної школи. Формально-поетична інтерпретація на основі читацького сприйняття (А. Айзенштока, Л. Білецького, О. Білецького, О. Верходуба, Б. Грінченка, М. Зерова, І. Стешенка, С. Смаль-Стоцького, М. Срібляного, А. Товкачевського, М. Євшана).

У ХХ столітті наука була замінена ідеологією істини, однозначне трактування літературної творчості зробило інтерпретаційну проблематику не актуальною. У 70-і роки українське літературознавство повертається до теми співставлення літературного твору та його інтерпретаційного еквіваленту (М. Ігнатенко, Г. Сивокінь, В. Смілянська, Н. Яранцева).

Таким чином, опираючись на теоретичні засади інтерпретацій, які мають свої традиції на українському ґрунті, враховуючи концепції на площині світової культури, розглядаємо інтерпретації творчої спадщини Т. Шевченка в Молдові як сприйняття інтерпретаторами оригінальних національних текстів Т. Шевченка як процес, що обумовлений універсальним типом творчості часу, програмою культури, ситуативними факторами, особистісними можливостями інтерпретаторів і чинником територіального сусідства України та Молдови. Все це вплинуло на аргументацію, ритміко-інтонаційну організацію статей та їх зміст.

Варто узяти до уваги причетність літературно-критичних інтерпретацій до їх публікацій у пресі. Засоби масової інформації - "зона емоційно-образної культурної пам'яті" (В. Костома-ров).

Для аналізу літературно-критичної інтерпретації обираємо

період у шевченкознавстві Молдови кінця 50-х -початку 60-х років, оскільки саме він представлений всіма видами інтерпретації: літературознавчої, літературної критики, публіцистики, поезії, театру, перекладу. Публіцистична інтерпретація, яка перетинається із літературознавством та літературною критикою за своїми особливостями яскраво засвідчує відходи від художньої логіки і семантичні перетворення літературного тексту.

Матеріали про творчість Т.Шевченка можна зустріти в газетах Молдови: "Лимба ши литература молдовеняскэ", "Культура Молдовей", "Молдова Социалистикэ", "Тинеримя Молдовей" та журналах "Инвэцэторул Советик", "Нистру", "Октомбрие", "Комунистул Молдовей". Звичайно, видання різні за своїм призначенням. Відповідно інтерпретації будуть якимось чином співвіднесені до їхніх завдань. Літературно-критичні інтерпретації (Д.Апетрі, І.Георгіце, В.Гоцака, В.Бадіу, Л.Барського, Н.Богайчука, Т.Богача, Г.Батизату, О.Букова, К.Поповича, С.Пинзару, С.Чиботару, Л.Хінкулова, В.Філіпу, т.ін.) популяризували творчість Т.Шевченка, виводили її на широкий читацький загал, а на основі аналізу обгрунтували свої принципові позиції щодо української культури в цілому та її самобутнього розвитку.

Інтерпретації творчої спадщини Т.Шевченка в Молдові мають компаративний акцент. Постає проблема зв'язківців-інтелектуалів між культурою України та Молдови. Нелегке в них було завдання, оскільки в політичному плані український та молдавський світ за радянського часу загалом не дуже шанували. Їх образи викривлював державний режим, але показово, що ці два світи не зводяться тільки до режимів, у них своя місія. До того ж культура має в собі суспільні потреби та індивідуальні. Індивідуальні запити до культури становлять неабиякий науковий інтерес як закономірність.

Вводимо поняття інтенціональності, що характеризує спрямованість свідомості до пізнання, експлікації як розкривання змісту буттєвого об'єкта (маються на увазі поетичні тексти Т.Шевченка).

Розуміння каналу зв'язку як інонаціональної культури, в якому проходить передача і сприйняття інформації, допустиме на рівні літературних текстів і прийнятне з позицій системного

аналізу.

Щодо системи, то дотримуємось розуміння за А. Бергом, що "система - це певний субстрат, структура внутрішніх відношень і функціональних зв'язків із середовищем".

Отже, літературний твір, зокрема поетична спадщина Т. Шевченка, утворює собою систему внутрішніх та зовнішніх відношень із інонаціональною культурою. До того ж зовнішні зв'язки з "сигналом", "каналом зв'язку" і адресатом визначають зміст поезії, допускають різні інтерпретації.

Таким чином, маємо приклади "декодування", що складаються із механізму рецепції і коду.

Вище було відзначено, що "сигнал" (поезія Т. Шевченка), яка утворюється з допомогою "коду" національної української мови, "декодується" в інонаціональному середовищі, набуваючи за теорією інформації, певних "змін" і "накопичення". Літературно-інтерпретаційний текст творчості аналізується семіотичними методами.

ІІІ - Р О З Д І Л

Семіотика критичної інтерпретації літературної спадщини Т. Шевченка в Молдові кінця 50-х-початку 60-х років ХХ ст.

Можливість піддати семіотичному аналізу визначається тим, що вони є текстом. Інтерпретації - це інтенції, які вказують на орієнтацію свідомості того, хто пише, виражають цю орієнтацію як інтенції в певній структурі свідомості. Щодо синтактики як структури, то вона виокремлюється, передовсім, на рівні стилів. Беремо до уваги публіцистичний стиль та його особливості: своєрідність, звертання до широкої аудиторії, інформативність, вплив на чуттєву сферу читачів.

За функціональним призначенням інтерпретації поділяються на інформаційні, суб'єктивно-інформаційні, науково-публіцистичні.

Простежуємо символи літературно-критичної інтерпретації творчості Т. Шевченка в Молдові, співвідносимо їх із символами поезії на національному українському ґрунті.

Семантика інтерпретацій творчої спадщини Т. Шевченка відтворює не комунікаційну основу інтерпретаторів із символікою поезії Т. Шевченка, а прилучення до інформації світової площини культури і творення каналу для сприйняття її. Цебто, встановлення духов-

ного зв'язку.

Літературно-критичні інтерпретації творчості Т.Шевченка в Молдові визначають символічні основи творчості Т.Шевченка, що виражає певні орієнтації свідомості, досягнення яких є водночас умовою і метою літературної творчості.

Прагматична установка в інтерпретаціях творчої спадщини Т.Шевченка реалізується у стилі викладу. Подаємо приклади урочистих інтерпретацій, інформаційних, наукових, особистісних.

У висновках підводяться підсумки дослідження, оцінюється значення літературно-критичних інтерпретацій для системного осмислення творчості Т.Шевченка, простежується специфіка критеріїв сприйняття творчої спадщини Кобзаря в Молдові та етапи румуно-молдавського шевченкознавства.

Сформульовані висновки про проблеми інтерпретації творчої спадщини Т.Шевченка в Молдові на основі семіотичного аналізу.

По темі дисертації опубліковані статті:

1. "Через бурі й версти пісня пробивалася до нас..." //В літопис шани і любові. -К.,1989. - С. 257-266.
2. Земний Петро, святий Паїсій //Україна. -1989.-С.13-16; 1989. -№51. -С.13-15.
3. Нове у програмі. Бібліографія життя і діяльності письменників 20-30-х років ХХ ст. та історія шевченкознавства за межами України //Українська мова та література в школі. -К.,1989. -№9. -С.20-23; 1990. -№9. -С.30-35.
4. Значення Києво-Могилянської Академії у розвитку філософської думки слов'ян та румунів //Тези 50-ї наукової студентської конференції Київського університету імені Тараса Шевченка. -К., 1986. -С.15-16.
5. Фольклор українців Молдови //Тези наукової конференції "Фольклор українців діаспори". -К., 1994. -С.10-12.

T. R.

ARSA 200

U61189

AB 29.548

AB 29.548

Літературно-критичні статті
визначили особливості творчості
впливу ідей філософії і естетики, дослідження з галузі
теорії і методів літературної творчості.

Традиційно усталена в українських творчих колах
Т. Шевченка розглядається і оцінюється. Подано приклади уро-
дистих інтерпретацій, інформаційних, загальних, особистісних.

У дослідженні відзначено вплив дослідження, оцінюється
залежність літературно-критичної інтерпретації від системного
розуміння творчості Т. Шевченка. Проголошується специфіка критич-
ної діяльності творчої людини Коцюби в Мадриді та етапи
розвитку його літературно-критичної діяльності.

Звернуто увагу на вплив провідних інтерпретацій творчої
діяльності Шевченка в Мадриді на його літературно-критичну діяльність.

Висновок дослідження: літературно-критична діяльність
Т. Шевченка в Мадриді була пов'язана з його літературно-критичною діяльністю
в Україні. - К., 1988. - С. 257-266.

Жовтий В. Г., стаття Іваниця // Україна. - 1988. - С. 13-16; 1989.
- № 1. - С. 13-16.

Внесок у програму: Біографія життя і діяльності письменника
в 17-18 роки ХІ ст. та історія слов'янознавства за межами
України - Львівська мова та література в школі. - К., 1989.
- С. 13-16.

Внесок у програму: Критично-літературні університетські дискусії
1980-1985 рр. та українська література ХІХ ст. студентської
літератури. Львівська мова та література в школі. - К., 1989.
- С. 13-16.

Внесок у програму: Вплив філософії і естетики на творчість
Т. Шевченка. - К., 1989. - С. 13-16.

135